

LIBER NEHEMIÆ.

QUI ET ESDRÆ SECUNDUS.

CAPUT PRIMUM.

VERS. 1. — *Verba Nehemiæ filii.* (BED. in *Esdram*, tom. II.) Nehemias interpretatur *consolator Domini*, etc., usque ad quasi diruta ab hostibus Hierosolymorum mœnia restaurant.

Verba Nehemiæ. (Id., *ibid.*) Hucusque verba Esdræ, etc., usque ad qui non blandimentis temporalibus enervari, sed adversitatibus exerceri, et ad requiem sempiternam gaudent præparari.

In mense Casleu. (Id., *ibid.*) Mensis Casleu ipse est quem nos Decembrem vocamus, apud Hebræos novus, apud nos ultimus. Cujus nomen quod spes ejus interpretatur, bene congruit votis ejus, qui ad ruinas sanctæ civitatis intendebat erigendas. Primum enim bonæ actionis fundamentum est, spem habere de auxilio Domini ad perficiendum quod cupimus. In hoc mense natus est Dominus, cujus nomine longe ante figurabatur, quod in eo mense verus Nehemias diu desideratus ad ædificationem Ecclesiæ esset venturus.

Eram in Susis. (Id., *ibid.*) Susis metropolis est Persarum, sed tanta firmitate, ut castrum esse videatur, et interpretatur equitatio vel revertens, quæ fidelibus convenienter aptatur, eis maxime, qui de captivitate Jerusalem curam gerunt, id est, de salute eorum, qui aliquando per insidias diaboli de Ecclesia rapti poenitentes denuo per gratiam Dei sunt redacti. Tales enim sunt in revertente castro, id est, in robore mentis revocata ab infinis ad desiderium patriæ cœlestis, et in equitatu sanctorum cordium, quæ scilicet portant sessorem Deum.

Qui remanserunt. (Id., *ibid.*) Patet litteræ sensus, etc., usque ad indignos arcere debuerant, avaritiæ, luxuriæ cæterorumque vitiorum incendio perire.

VERS. 4. — *Flevi et luxi.* Si vir sanctus audiens destructa lignorum et lapidum ædificia recte lugebat, jejunabat, et orabat, diu sedens in tristitia, quanto magis in destructione et ruina animarum continuis luctibus, et orationibus est insistendum, ut miserante Deo ad pristinam erigantur sospitatem, qui in opprobrio religionis triumphante inimico facebant diutina vitiorum sorde squalentes.

CAPUT II.

VERS. 1. — *Factum est autem.* (BED. in *Esdram*.) Qui scilicet est primus mensis anni, etc., usque ad suum intimare. Erat quidem princeps vinarius, regi poculum porrigebat, officium lætitiæ foris agebat, sed interius lugebat : quia civitatem sanctam dirutam, etc. Unde : *Super flumina Babylonis illic sedimus*, etc. (*Psal. cxvii.*)

VERS. 5. — *Si videtur*, etc. (Id., *ibid.*) Sicut per

PATROL. CXIII.

A *Cyrum primum Persarum regem* Christus significatur, etc., usque ad de qua tota prophetæ sententia plenissime, prout potui, in libro temporum edisserere curavi.

VERS. 10. — *Et audierunt.* Contristantur hæretici, etc., usque ad et eos, qui peccando erraverunt, poenitendo redire cognoscunt.

VERS. 15. — *Considerabam murum Jerusalem.* Diversa destructæ urbis loca lustrando pervagatur ; et singula quomodo debeant reparari, sollicitè scrutatur. Doctorum quoque spiritualium est sæpius noctu surgere, et solerti indagine statum Ecclesiæ quiescentibus cæteris inspicere, ut vigilanter inquirent, quomodo ea quæ vitiorum bellis sordidata vel dejecta sunt, corrigant et erigant. Murus autem Jerusalem dissipatus jacet, et conversatio fidelium terrenis et infirmis sordet affectibus. Portæ sunt igni consumptæ, cum hi qui aliis introitum vitæ pandere debuerant, relicto veritatis magistro communi, cum cæteris ignavia torpent, et temporalibus curis inserviunt.

VERS. 17. — *Quia Jerusalem deserta est.* (BED., *ibid.*) Plana sunt hæc et spirituali sensu congrua : quia doctores, imo omnes qui zelo Dei fervent, in afflictione maxima sunt, quandiu Jerusalem, id est visionem pacis, quam nobis Deus reliquit et commendavit, bellis dissensionum cernunt esse desertam : et portas virtutum, quas juxta Isaiam laudatio occupare debuerat, prævalentibus inferorum portis dejectas, et opprobrio habitas.

CAPUT III.

VERS. 1. — *Et surrexit Eliasib sacerdos.* (BED. in *Esdram*, tom. II, lib. III.) Id est, pontifex temporis illius filius Joachim, qui post patrem suum Jesum filium Josedec, non parvo tempore pontificatum tenuit. Et recte restauratio civitatis a sacerdote magno et fratribus ejus coepit : ut qui gradu præcesserant ordinis, exemplum fierent aliis in bonis operibus. Et bene ædificantibus sacerdotibus adjungitur : *Et usque ad turrin centum cubitorum sanctificaverunt eam usque ad turrin Hananael.* Ædificant enim sacerdotes in centenario numero cubitorum, cum omnes quos erudiunt, amore et desiderio æternorum incendunt. Nam centum, quæ in computo digitorum de læva transeunt in dexteram, cœlestia bona figurant, quæ comparatio terrenorum quasi dextera ad sinistram sunt.

Et ædificaverunt. (Id., *ibid.*) Vetus translatio habet, etc., usque ad et in illa laventur.

(Id., *ibid.*) Videtur juxta litteram, etc., usque ad sola internæ retributionis intentione protendunt.

Portam gregis. Quæ, scilicet, respicit Joppen et

Diospolim, id est, Lyddam, vicinior mari inter cunctas vias Jerusalem; quæ nunc porta David fertur appellari, et esse prima portarum ad occidentem montis Sion. Huic opinioni consentire videntur Verba dierum, ubi scriptum est de Manasse rege Juda: *Post hoc ædificavit murum extra civitatem David*, etc. (II Par. XII.)

(BED., *ibid.*) Typice autem, sicut grex significat Domini fideles, etc., usque ad temporibus autem Ezechie duplicatum fuisse murum civitatis Verba dierum sic ostendunt: *Ædificavit quoque agens industrie omnem murum*, etc. (II Par. XXIII.)

Typice autem iste Sophonias vocem clamoris a porta piscium et ululatum audivit a secunda: quia ab hostibus utramque deiciendam præcognovit. Fidem enim et opera doctorum per quæ ab undis vitæ corruptibilis cæteros erui, et in Ecclesiam oportebat induci, vidit diaboli insidiis terræ esse sternenda, id est, per appetitum terrenæ voluptatis cælestibus gaudiis esse privandos. Bene autem ab utraque porta, prima, scilicet, et secunda, interiori et exteriori, vocem clamoris et ululatus audivit: quia exterius opera, et intus corda diabolo impugnante vidit subvertenda. Sed quia Dominus erigit elisos, Nehemias portam piscium post ruinam narrat instauratam: quia si aliqui prædicatorum peccando corruerint, non deerunt usque in finem sæculi, qui succedentes portas justitiæ Domino adjuvante fidelibus bene vivendo et prædicando aperiant.

Ipsi texerunt. (Id., *ibid.*) Hic versus etiam de cæteris portis, etc., usque ad qui plus periculi nobis laudando afferant, quam salutaris adminiculi a nobis videndo referant.

VERS. 6. — *Ad portam veterem.* De qua dicit Joannes: *Charissimi, non mandatum novum scribo vobis, sed vetus quod habuistis ab initio* (I Joan. II). *Mandatum vetus est verbum quod audistis.* Porta vero vetus ædificatur in Jerusalem, cum verbum fidei et dilectionis quod ab initio Ecclesiæ traditum est, vel recuperatur in errantibus, vel in nuper credentibus instituitur.

VERS. 8. — *Ad murum.* Firmitatem scilicet et munimentum perfectæ dilectionis in cordibus electorum, ad quam instructores ejus ædificando perveniunt, cum in operibus charitatis proficiendo dicunt: *Viam mandatorum tuorum cucurri*, etc. (Psal. CXVIII), illa, scilicet dilatatione mentis illustratæ, quæ et amicum in Deo et inimicum diligunt propter Deum.

VERS. 13. — *Et portam vallis.* (BEDA, *ubi supra.*) Vallis Josaphat, quæ et Gehennon, etc., usque ad id est humiles dono supernæ refectionis.

Et portam vallis. (Id., *ibid.*) Bene post portam veterem et murum latioris plateæ ædificatur porta vallis, quia post rudimenta catholicæ fidei quæ per dilectionem operatur, necesse est ut humilitas nobis quasi custos virtutum tenenda insinuetur, ut quanto magni sumus, humiliemur in omnibus.

Et mille. (Id., *ibid.*) Ferunt quia situs urbis Jeru-

salem, etc., usque ad ut omnia a se rudera actionis noxiæ inutilis locutionis et etiam superflua cogitationis ejiciant.

VERS. 15. — *Et portam fontis ædificavit Sellum filius*, etc. (Id., *ibid.*) Narrant scriptores, etc., usque ad gradus ipsius Ecclesiæ incrementis et profectibus honorum operum, quæ per humilitatem sunt comparans.

De civitate David, etc. Civitas David juxta litteram mons Sion appellatur, qui a meridie positus pro arce urbi supereminet, et major pars civitatis infra montem jacet in planitie humilioris collis sita. Unde in libro Regum: *Cepit autem David arcem Sion, hæc est civitas David* (II Reg. V). Et paulo post: *Habitavit autem David in arce*, et **B** *vocavit eam civitatem David* (*ibid.*).

VERS. 16. — *Ædificavit Nehemias filius Asboth*, etc. (BEDA, *ubi supra.*) Post portam fontis et muros piscinæ Siloe, etc., usque ad et ad regnum cælestis ascensuros cognoscant.

Contra sepulcrum David, etc. (Id., *ibid.*) Nota David non in Bethlehem, ut quidam putant, sed in Jerusalem esse sepultum certa ratione mysterii. Sicut enim in Bethlehem natus et in regem unctus Christum ibidem nasciturum de suo semine, et a magis sub persona regis adorandum figuravit; ita in Jerusalem defunctus et sepultus ipsum in eadem civitate passurum ac sepeliendum.

Ad piscinam, etc. (Id., *ibid.*) Piscinam, Scripturam scilicet divinam, etc., usque ad et si hostis antiquus fontem nobis abstulerit verbi Dei, continuo in arcem mentis irrumptit.

VERS. 19. — *Et ædificavit*, etc. (Id., *ibid.*) Hucusque primus civitatis murus exstruitur, etc., usque ad in quo interni arbitrii oculos offendamus.

Contra ascensum, etc. Hic est Christus qui in fide sua et dilectione Judæorum populum adunavit et gentium: unde lapis angularis dicitur. Contra cujus ascensum mensura secunda ædificatur, cum per munditiam piæ cogitationis ad visionem ejus tendimus, cum etiam in hac vita retenti crebro visionis ejus desiderio suspiramus. Sequuntur plurimi structorum ordines, qui mensuram secundam ædificasse narrantur: quia maxima Ecclesiæ structura est in munimine interioris virtutis, cum scilicet omni custodia munimus cor nostrum, quoniam ex ipso vita procedit. Singula vero ad intelligentiam spiritualem trahere nimis longum est.

VERS. 26. — *Nathinæi.* Dicuntur Gabaonitæ, qui in ministerium domus Domini juxta dispositionem Josue filii Nun fideli devotione serviebant.

In Ophel. (BEDA, *ibid.*) Turris erat non longe a templo altitudine enormi. Unde Ophel, id est, tenebrarum vel nubili nomen accepit, quia nubibus caput inseruit. Denique ubi in Michæ scriptum est: *Et tu turris gregis nebulosa* (Mich. IV), benedictus turris Ophel. Hæc turris in qua parte sit civitatis, liber Paralipomenon ostendit, dicens quod *Manasses ædificavit murum extra civitatem David ad occi-*

dentem Gihon in convalle, ab introitu portæ piscium per circuitum usque ad Ophel (II Par. xxxiii). Conveniebat ergo juxta situm loci, ut ministri templi in vicina templo turre habitarent.

Mystice autem Nathinæi habitant in Ophel, id est, in turre nebulosa, cum hi qui professione perfectionis vitæ dicati sunt Deo, et in munimento et altitudine virtutum actione semper et cogitatione morantur, et conversatio eorum in cælis est, quos admirans vulgus ait : *Qui sunt isti qui ut nubes volant (Isa. lx), etc.* Item Thecueni habitant in Ophel, cum quique religionis habitu insignes abdita Scripturarum de quibus scriptum est : *Tenebrosa aqua in nubibus aeris (Psal. xvii)*, id est, mystica scientia in prophetis, illustrato corde penetrant, et assidue legunt, et meditantur.

Contra. (BEDA, *ibid.*) Dominum scilicet, qui quotidie nos misericordiæ suæ gratia, ne in ærumnis vitæ labamur præsentis et deficiamus, irrigat, etc., usque ad et quia post præsentia virtutum dona ad videndam claritatem Domini ascenditur, recte infertur : *Post eum ædificaverunt Thecueni, etc.*

VERS. 27. — *A turre.* A turre magna et eminenti usque ad murum templi pervenit structura civitatis, cum justi ab altitudine contemplationis, quæ mentem in hac vita despectis temporalibus ad cælestia desideria suspendunt, veraciter in illa vita ad claritatem Dominicæ incarnationis intuendam, patefacta etiam divinæ æternitatis gloria ascendunt. Et quia Thecua buccina vel tuba, Thecueni buccinatores interpretantur, apte dicitur quod Thecueni hoc ædificaverint. Doctorum enim est quorum sonus exit in omnem terram, præsentia Dei dona vel futura in civitate ejus, id est, fidelibus patefacere.

Ad murum templi. Corpus scilicet Christi : de quo dicitur Joan. 11 : *Solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabit illud* : quod scilicet persecutores in morte solverant, sed excitatum et ad cælos exaltatum amatores videre non cessant in gloria.

VERS. 28. — *Sursum autem*, etc. (BEDA, *ibid.*) Hanc portam significat Jeremias esse in orientali plaga civitatis, etc., usque ad equi cum in bono accipiuntur, sicut asini, cameli, et muli, conversos ad Dominum populos Gentilium, vel curas rerum temporalium, Domino scilicet animæ subjugatas ostendunt.

Ædificaverunt sacerdotes, etc. Sacerdotes vero civitatis Dei murum ad portam aquarum ædificant, cum doctores post vocationem Judæorum ad inducendos in Ecclesiam Gentiles, verbum Dei seminando perveniunt.

(BEDA, *ibid.*) Longum est de singulis ædificiis vel ædificatoribus mystice disserere, etc., usque ad nomina conscribit in cælo.

CAPUT IV.

VERS. 1. — ... *Sanaballat...* motus nimis subsannavit Judæos. (BEDA in *Esdram*, lib. III, cap. 19, tom. II.) Plane ira hæreticorum est. Hæc sunt

A verba eorum qui se Samaritanos cognominant, id est, custodes legis Dei, etc., usque ad et ornamenta virtutum moribus emendati consequantur.

VERS. 3. — *Sed et Tobias*, etc. (Id., *ibid.*) Hujus Tobiae persona et verba hæreticis conveniunt, etc., usque ad quibus fructiferas fidelium mentes corrumpere nituntur.

VERS. 9. — *Et oravimus.* Hoc est unicum contra hostes Ecclesiæ refugium, oratio scilicet ad Deum, et industria doctorum, qui die nocteque in lege ejus meditantes, corda fidelium contra insidias diaboli et munitum ejus prædicando, consolando, et exhortando præmuniant.

VERS. 10. — *Humus nimia est.* (BEDA, *ibid.*) Congesta, scilicet, in loco muri, etc., usque ad et pro domo vel civitate procella tentationis ingruente, ruinam ædificasse probatur.

VERS. 11. — *Dixerunt hostes*, etc. Hæc in ædificio spirituali agi solent; manet enim indefessus hostis cum satellitibus suis, spiritibus scilicet immundis et hominibus malignis, qui opera virtutum et fidei nobis incautus impedire et expugnare contendunt, et mentem fidelium mucrone pravæ suggestionis interficere. Sed contra hæc nobis armatura Dei sumenda est, ut possimus resistere in die malo, et in omnibus perfecti stare.

VERS. 13. — *Statui in loco*, etc. Ut agmine, scilicet armatorum circumdati operatores liberius et securius ædificent. Dispartiti enim sunt gradus fidelium : alii bonis operibus intus oruantes Ecclesiam ædificant : alii armis sacræ lectionis muniti contra impugnantes hæreticos vigilant. Hi religiosa devotione proximos in fidei veritate confortant, illi adversus diaboli vel vitiorum tela necessarium certamen exercent, et ab ovili dominico insidiantes lupos pastoralis sollicitudine arcunt.

VERS. 16. — *A die illa, media pars*, etc. (BEDA, *ibid.*, cap. 20.) Notandum, quia non solum media pars juvenum faciebat opus, etc., usque ad minorisque laboris est incognitam cavere carnis voluptatem, quam rejicere cognitam.

VERS. 22. — *Et sint vobis vices per noctem et diem.* (Id., *ibid.*) Nota quantum studium in operando habuerint, etc., usque ad contradicentes arguendo ab Ecclesia repellunt.

CAPUT V.

VERS. 1. — *Et factus est clamor*, etc. (BEDA in *Esdram*, lib. III, cap. 21.) Desiderabat populus murum construere, etc., usque ad et manus nostras a propriis voluptatibus avertens ad construendam Christi convertat civitatem.

(Id., *ibid.*) Tribus de causis augetur clamor populi. Quidam fame coacti filios suos ditioribus vendere volebant : alii liberis parcentes agros potius et domos. Nonnulli, prohibentes liberorum et agrorum venditionem, hoc tantum persuadebant, ut mutuo sumerent pecuniam in tributa regis, oppignoratis agris et vineis, donec redeunte fertilitate reddere

possent feneratoribus quod mutuo accepissent. A vel correctis his qui erraverant ædificatus fuerit,

VERS. 7.—*Et increpavi optimates, etc. (BED., ibid.)* Tanquam dux optimus militiæ cœlestis et sapiens architectus civitatis Dei, etc., usque ad ut dimittat nobis Pater debita nostra.

VERS. 13.—*Insuper excussi sinum meum, et dixi: Sic excutiat Deus omnem, etc.* Huic sententiæ terribilis clausula imponitur. Quicumque enim pauperibus misericordiam non impendit, vel ab eis qui non habent velut juste exigit, de domo sua excutitur, id est, de cœtu Ecclesiæ, in qua putabat se perpetuo manere, et de laboribus, scilicet, in fructibus bonorum operum, in quibus se laudabiliter laborasse putabat: nil prorsus laboris recipiet. Labores enim sine pietate non possunt apud Deum fructuosi esse.

Et dixit universa multitudo, Amen. Quantum Nehemiæ objurgatio vel imprecatio cor. a omnium moverit, ostenditur: audita enim contestatione respondentes, amen, et Deum collaudantes, fecerunt quæ jusserat. In quo patet: quia non timore, sed amore dicta ejus susceperunt.

VERS. 14.—*Per annos duodecim. (BEDA, ubi supra.)* Hoc exponit Apostolus, dicens: *Quia statuit Dominus eos qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere: ego autem nullo horum usus sum (1 Cor. IX).* Duodecim autem annis Nehemias cum fratribus suis ita in ducatu vivebant, ut annonas quæ ducibus debebantur, non comederent: insinuans evangelicum opus esse in regimine plebis, opus rectoris notabiliter circa Ecclesiam exercere, et a subditis commodum terrenum non quærere.

CAPUT VI.

VERS. 2.—*Veni, et percutiamus fœdus, etc. (BEDA, in Esdr., lib. III, cap. 23, tom. II.)* Hostes sanctæ civitatis persuadebant Nehemiæ in campestria descendere, etc., usque ad quia versutus hostis semper manus nostras tentat impedire, curemus eas semper divino auxilio confortare.

VERS. 10.—*Et ingressus.* Pulsatus insidiis hostium Nehemias domum Samaritæ quasi amici et fratris ingreditur, sed ipsum insidiatorem et hostem invenit, tanquam externorum donis et amicitia corruptum. Semper enim electi habent foris pugnans, intus timores, nec solum apostoli, sed et prophetæ periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis ex falsis fratribus suspectam vitam agebant.

VERS. 15.—*Mensis Eliud. (BEDA, ubi supra.)* Qui secundum Hebræos sextus est, etc., usque ad et deinceps se in Dei et proximi dilectione in bonis operibus adornent.

VERS. 16.—*Universæ gentes. (Id., ibid.)* Qui autem structores sanctæ civitatis terrere volebant, etc., usque ad et ab Ecclesia expulsi.

CAPUT VII.

VERS. 1.—*Postquam autem ædificatus est murus, etc. (BEDA, in Esdr., lib. III, cap. 24, tom. II.)* Mystice: ubi Ecclesiæ murus collectis ad fidem novis populis

non sunt de neophytis vel de plebe constituendi, sed de illis qui a certamine vitiorum Dei gratia liberati, jam mentem in Jerusalem, id est in visione tranquillæ pacis habent, quorum conversatio in cœlis est. Aliis enim consummato cursu de hac luce subtractis, alii mox substituuntur, nec unquam desinit qui pacem Ecclesiæ excubando ambient propter timores nocturnos, secundum illud: *Pro patribus tuis nati sunt tibi filii (Psal. XLIV).*

Recensui janitores. (Id., ibid.) Janitores qui, scilicet, claves regni cœlorum perceperunt, ut dignos et humiles suscipiant; superbos vero et indignos ab ingressu supernæ civitatis arceant, dicendo: *Non est tibi pars, neque sors in sermone hoc. Cor enim tuum non est rectum coram Deo (Act. VIII).*

VERS. 3.—*Non aperiantur por.æ . . . usque ad calorem solis, etc. (Id., ibid.)*, id est, toto tempore noctis, etc., usque ad unde: *Et portæ ejus non clauduntur per diem, nox non erit illic (Apoc. XXI).*

Et posui custodes. (Id., ibid.) Custodes animarum non sunt de neophytis vel de plebe constituendi, sed de illis qui a certamine vitiorum Dei gratia liberati, jam mentem in Jerusalem, id est in visione tranquillæ pacis habent, quorum conversatio in cœlis est. Aliis enim consummato cursu de hac luce subtractis, alii mox substituuntur, nec unquam desinit qui pacem Ecclesiæ excubando ambient propter timores nocturnos, secundum illud: *Pro patribus tuis nati sunt tibi filii (Psal. XLIV).*

Hæc illi temporari typice conveniunt, quo seminato per apostolos longe lateque Dei verbo, totus orbis novum fidei germen accepit, necdum Ecclesiæ ædificatæ, sed tantum auditu verbi et sacramentis populi adhuc rudes erant imbuti. Ideo congregatis non solum optimatibus, sed et vulgo diligenter eorum numerum recensere curavit, ut perspecta omnium summa, discernere posset, qui in Jerusalem, qui in aliis civitatibus habitare deberent.

Unumquemque contra domum. Sic enim custodia sanctæ Ecclesiæ rite perficitur, si quisque ita sollicitudinem omnium fidelium gerat, ut specialiter eis quibus Deo auctore prælati sunt, curam diligentioris studii impendat.

VERS. 66.—*Omnis multitudo quasi vir unus. (JOSE.)* Populum etiam agros colentem decimas fructuum ad Hierosolytam jussit offerre, ut habentes sacerdotes et levitæ alimenta, perpetua religionis jura non derelinquerent. Et hi quidem libenter sequebantur decreta Nehemiæ. Civitatem vero exinde contigit hominum multitudine compleri. Multa etiam talia bona et laudibus digna cum summa fecisset magnificentia Nehemias, ad senectutem perveniens defunctus est.

CAPUT VIII.

VERS. 1.—*Et venerat mensis septimus. (BEDA, in Esdr., lib. III, cap. 26, tom. II.)* Qui non longe aberat. Cum enim murus esset vicesima quinta die sexti mensis completus quinque tantum dies ad exordium septimi mensis supererant, qui a prima die usque ad vicesimam secundam totus legitimis ceremoniis consecratus est, quibus ita rite celebratis, deinde ad disponendos urbis mansores cum principibus et plebe reversus est.

Congregatusque omnis populus quasi vir unus ad

plateam quæ, etc. (BED., *ibid.*) Notanda devotio populi A et concordia, etc., usque ad quarum cantu populus inter orationes et hostias ardentius ad legis memoriam excitaretur.

Mystice quoque ædificata civitate oportet sequi lectionem divinam, et tubas sonare crebriores, ut populus, sacramentis cœlestibus initiatus etiam sacris eloquiis ex tempore solertius qualiter vivere debeat, instruat.

Ante portam aquarum. (Id., *ibid.*) Portam aquarum reor dici in atrio sacerdotum, etc., usque ad bene ergo ante portam aquarum collectus est populus tanquam per antistitem suum fluentis Scripturarum spiritualiter potandus.

VERS. 4. — *Stetit autem Esdras scribe super gradum.* (Id., *ibid.*) Videtur meminisse, etc., usque ad B ut timidus et erubescens quæ ipse non fecit, aliis faciendo prædicit, etc.

Cum præsules quantum honore, tantum opere subditos antecellunt, ipsi eorum exemplis incitati vitæ suæ gradum exsequuntur devoti, et ab eis pie admoniti pro peccatis vel desiderio patriæ cœlestis lacrymas profundere delectantur. Unde bene subditur, *lebat enim omnis populus*, cum audiret verba legis, etc.

VERS. 10. — *Ite et comedite*, etc. (Id., *ibid.*) Ut infirmiores conscientias proximorum exemplo piæ actionis, et suavitate devotæ admonitionis confortemus, præcipit, quatenus sicut adipe et pinguedine repleantur, aliisque exultationis laudent nomen Domini. Juxta litteram quoque cum in festis diebus C post orationem lectionem et psalmodia studia completa carnem reficimus, pauperum et peregrinorum meminisse debemus.

Nolite contristari. Doctores qui mentes auditorum sacris lectionibus ad lacrymas excitant, et iidem consolantur, dum gaudia secutura promittunt.

VERS. 11. — *Quia dies sanctus est.* Dum scilicet verbis Domini audiendis et implendis operam damus, in quo die quamvis exterius adversa patientes, nos in spe gaudere oportet. Unde: *Quasi tristes, semper autem gaudentes* (II Cor. VI), etc.

VERS. 14. — *Et invenerunt*, etc. (BEDA, *ubi supra.*) Hæc in Levitico plenius scripta sunt, etc., usque ad meminisse nos oportet, quia *incolæ sumus in terra, et peregrin sicut patres nostri* (Psal. xxxviii).

VERS. 15.—*Ligni pulcherrimi*, etc. (Id., *ibid.*) Quod scilicet Hebræi vocant cedrum. Frondes vero myrti et obumbraculum sibi affert qui dicere potest, *Christi bonus odor sumus Deo in omni loco* (II Cor. II).

Fronde ligni pulcherrimi et fronde myrti, etc. Fructus charitatis quæ inter omnes virtutes pulcherrima, per quam et Christus lignum crucis pro nostra salute ascendit, cujus passionem dum quantum possumus, imitamur, frondibus profecto ligni pulcherrimi et myrti in mortificationem vitiorum et libidinum protegimur. Magi enim Domino myrrham offerentes docuerunt, quia qui Christ' sunt, carnem suam cum vitiiis et concupiscentiis crucifigunt.

Ramos palmarum. (Id., *ibid.*) Ramos palmarum afferimus, quod est manus victricis ornatus, cum mentem vitiorum victricem gerimus, et invictam cunctis hostibus, ut stemus *ante thronum in conspectu Agni, amicti stolis albis, et palmæ in manibus nostris* (Apoc. VII).

VERS. 16. — *Unusquisque in domate.* (Id., *ibid.*) In domate suo, etc., usque ad et in majoribus bonæ actionis frugibus abundare mereamur.

VERS. 18. — *Septem diebus.* (Id., *ibid.*) Scenopægia septem diebus agebatur, etc., usque ad in conspectu Dei congregatus, et nunquam segregandus exsultaverit.

CAPUT IX.

VERS. 1. — *In die autem*, etc. (BEDA, *ubi supra*, cap. 28.) Notanda correcti populi devotio, etc., usque ad cum a cæteris laboribus cessatur divinis lectionibus aures liberius commodantur.

Et dixit Esdras. Usque ad finem orationis vel confessionis e'us, quod supra dictum est, quia confitebantur peccata sua, et peccata patrum suorum, plenius Esdra deprecante qualiter factum sit, ostenditur.

VERS. 38. — *Super omnibus ergo his.* (BEDA, in *Esd.*, lib. III, tom. II.) Ostendit quanta devotione omnes personæ eorum novum post festa scenopægiæ conventum fecerint, ut scilicet tota se intentione a scelerum contagiis expurgatos divino fœderi jungerent, et fœderis sancti conditionem sermone firmarent et scripto; et sic ab impiorum consortio separati, securiores replerent opus, quod dudum cœperant, id est, ut congruos urbis cives de numero impiorum instituerent.

CAPUT X.

VERS. 1. — *Signatores*, etc. Alia translatio: *Nehemias qui Athersata fertur*, erat enim dionymos, unde singulariter subjungitur filius Achelai, quod superius apertius dicitur: *Dixit autem Nehemias, et ipse est Athersata* (II Esd. VII).

(Id., *ibid.*) Nobis quoque sabbatum spirituale semper agendum est, etc., usque ad primo die a malis emundare necesse est, deinde bonis actibus adornari.

CAPUT XI.

VERS. 1. — *Habitaverunt autem.* (BEDA, in *Esd.*, lib. III, tom. II.) Nunc completa est dispositio, etc., usque ad sed occulti iudicis et largitoris munere percipiunt.

VERS. 3. — *Et in Jerusalem.* (Id., *ibid.*) His verbis ostenditur, etc., usque ad nam sequitur: *De filiis Juda habitaverunt in Cariatharbe* (II Esd. XI).

(Id., *ibid.*) Judas interpretatur *confitens* vel *confessio*, etc., usque ad cum eorum qui sunt in agro unus assumetur, et alter relinquetur.

CAPUT XII.

VERS. 1. — *Hi sunt autem*, etc. (BEDA, *ubi supra.*) Hic principes sacerdotum una cum fratribus suis, etc., usque ad ideoque illum superstitè adhuc Nehemiæ nasci potuisse,

(BED., *ibid.*) Descripta est successio principum sacerdotum et levitarum, etc., usque ad amica provisione restaurant, et debito honore exaltant.

(ID., *ibid.*) Jamdudum ædificata erat civitas, etc., usque ad tunc in re ipsa fruendum divina visione beatorum hominum in corporibus spiritualibus inter angelica agmina.

VERS. 27. — *Et in cymbalis*, etc. (ID., *ibid.*) Cymbala, psalteria et citharæ, etc., usque ad et corda proximorum ad amorem ejus accendunt, etc.

VERS. 28. — *Filii cantorum*. (ID., *ibid.*) Imitatores scilicet eorum, etc., usque ad et in ipso tempore dedicationis, id est, perpetuæ remunerationis ibidem pariter uniantur.

VERS. 30. — *Et mundati*. (ID., *ibid.*) Justus omnino ordo, etc., usque ad et vincetis manibus et pedibus in tenebras exteriores mittatur.

VERS. 31. — *Principes Juda*, etc., id est confessionis vel laudis, perfectiores sunt Ecclesiæ doctores, qui in dedicatione civitatis super murum ascendunt: quia in tempore tribulationis generalem Ecclesiæ conversationem altius vivendo transcendisse probantur. De his enim dicitur: *Super muros tuos Jerusalem constitui custodes* (Isai. LXII), etc. Jure ergo qui nunc muris Ecclesiæ tanquam vigiles præsent, tunc quoque eisdem gloria remunerationis præeminebunt.

Et statui duos choros. Vel spurcitiū peccatorum in præsentī de Ecclesia correctius vivendo, et errantes corrigendo expurgent, et in futuro qui corrigi noluerunt, judicaria potestate de civitate Domini, id est ingressu patriæ cœlestis, expellant. Vel chori laudantium ad dexteram entes super murum ad portam sterquiliniæ ascendunt, dum eos dignos laude prædicant qui omnem immunditiam de Ecclesia prædicando, arguendo, excommunicando, eliminant.

VERS. 34. — *Et de filiis sacerdotum*, etc. In hac vita filii sacerdotum in dedicatione civitatis Dei tubis canunt, qui ad memoriam patriæ cœlestis corda auditorum prædicando succedunt.

VERS. 35. — *In vasis cantici David*. Quia non suo sensu vel desideriis innituntur, sed patrum et prophetarum vitam et doctrinam per omnia sequentes verbo prædicationis insistent.

Et Esdras scriba. Quia in omnibus quæ agunt verba sanctæ Scripturæ præ oculis habent, quibus ducibus ad ingressum vitæ æternæ perveniant, ut inebrientur ab ubertate domus Dei, et torrente voluptatis ejus, apud quem est fons vitæ, etc.

VERS. 36. — *Et contra eos ascenderunt in gradibus*. (BED., *ibid.*) Cum civitas ædificaretur, etc., usque ad sanctam Trinitatem socia exultatione concelebrant.

Super domum David. (ID., *ibid.*) Ascendunt filii sacerdotum, etc., usque ad ortumque solis justitiæ sine occasu videre merentur.

VERS. 37. — *Et super turrim furnorum*. (ID., *ibid.*) Longum est de singulis portis vel turribus specialiter disserere, etc., usque ad circumspecta semper est necesse cautela et sollicitudine muniri.

VERS. 39. — *Steteruntque duo chori*. (ID., *ibid.*) Perambulatis mœnibus et portis civitatis, etc., usque ad in cujus implenda voluntate infatigabili mente permaneo.

VERS. 41. — *Et clare cecinerunt. Dirupisti vincula mea: tibi sacrificabo hostiam laudis. Vota mea Domino reddam in atriis domus Domini, in conspectu omnium populi in medio tui, Jerusalem* (Psal. cxv). Hoc fit cum in cœlesti patria omnium sanctorum multitudine congregata, eas pro quibus in præsentī gemimus quasque gratiarum actione quotidiano desiderio sitimus, laudes efferimus.

VERS. 42. — *Deus enim lætificaverat*, etc. (BED., *ibid.*) Hæc ad dedicationem sanctæ civitatis, etc., usque ad et victimas honorum operum maximas immolare curabant.

Sed et uxores, etc. Quia tempore resurrectionis non solum qui prædicando vel fortiter operando Ecclesiam ædificaverunt, fructum laboris percipiunt, sed etiam infirmiores ejusdem fidei consortes, eadem vitæ perceptione letantur. *Benedixit enim Dominus pusillis cum majoribus* (Psal. cxliii).

VERS. 43. — *Recensuerunt quoque*, etc. (BED., *ibid.*) Gaudentibus cunctis, etc., usque ad et cum magna laude et lætitia erat dedicata.

CAPUT XIII.

VERS. 1. — *In die autem illo lectum*, etc. (BEDA in Esdr., lib. III, tom. II.) Hi quia de incestu nati sunt, etc., usque ad sed Deus maledictionem Balaam in benedictionem populi sui convertit, et eum ab armis inimicorum munivit.

VERS. 3. — *Factum est autem*, etc. Quia necesse est nos auditui veritatis intendere, ubi cum ab uno quolibet vitio lectione divina prolbemur, continuo etiam quidquid vitii sordidantis in nobis deprehendimus, ab actione nostra et conscientia repellamus.

VERS. 6. — *In omnibus his*. (BED., *ibid.*) Hæc sententia, etc., usque ad quæ reversus Nehemias mox extirpavit.

VERS. 8. — *Et projecit vasa domus Tobie*. (ID., *ibid.*) Qui supradictus est servus Ammonites inimicus populi Dei, etc., usque ad quæ communicatio hæreticis et schismaticis cum orthodoxis et pacificis filiis Dei.

Et projecit. (ID., *ibid.*) Tu quoque quidquid inter fideles infidelitatis et immunditiæ repereris, etc., usque ad sicut enim Nehemias in cæteris, ita et in hoc ejus personam representavit.

(ID., *ibid.*) Sex diebus operari per legem quæ necessaria sunt, in septima jubemur quiescere, etc., usque ad ab his quæ ad victum et vestium pertinent, prorsus intuitum avertant, sed congruo moderamine dispensent.

VERS. 16. — *Inferentes pisces et omnia*, etc. (ID., *ibid.*) Piscis bonus, est pia fides, quam qui a Domino petit serpentem infidelitatis non accipit. Piscis autem malus, infirma cogitatio quæ se curis hujus mundi ultra modum immergit, quam nobis Tyrii, id est, coangustati quærent in sabbato vendere, cum immundi spiritus quietem nostræ cogitationis im-

portune profundis sæculi curis obruere tentant. Sed pro tali mercatu Nehemias optimates objurgat Juda et castigat, dum divina inspiratio eos qui professioni pietatis servire conantur, ab hujusmodi cogitationibus purgat.

VERS. 19. — *Factum est autem.* (BED., *ibid.*) Conscientia nostra, etc., usque ad ideo merito sequitur.

VERS. 22. — *Dixi quoque Levitis ut mundarentur,* etc. (Id., *ibid.*) Mundari eos a quotidiano operis exercitio necesse est, etc., usque ad oportet ut prius mentem suam et actus purificent ab omni errorum lahe.

VERS. 23. — *Sed et in diebus illis.* (Id., *ibid.*) In Ecclesia uxores alienigenas ducunt, etc. usque ad sed gentili sensu interpretantes.

VERS. 30. — *Igitur mundavi eos.* (Id., *ibid.*) Apertius per omnia finis et condignus ædificio sanctæ

A civitatis et templi Domini, ut emundatis civibus alienæ a Deo pollutionis, ordines sacerdotum et levitarum in ministerio suo rite custodiantur, ut instituti regulariter magistri Ecclesiæ castigatum ab omni peccato populum de cætero in bono permanere, et crescere semper exhortentur.

VERS. 31. — *Et in oblatione lignorum in temporibus constitutis et in primitiis.* Inter cætera populus ligna offert ad ignem altaris nutriendum, cum opera virtutum divina consecratione digna operantur. Ardent ligna et consumuntur in altari holocaustorum, cum in cordibus electorum, opera justitiæ flamma charitatis perficiuntur.

Memento mei, Deus, in bonum. Merito talis conditor et dedicator civitatis, post multos devotionis labores, memoriæ se Creatoris et largitoris omnium bonorum commendat.

LIBER TOBIÆ.

CAPUT PRIMUM.

VERS. 1. — « Tobias. » (BED., in *Tob.*, tom. II.) Liber Tobiaë est in superficie litteræ salubris. Maximis enim vitæ moralls exemplis abundat, et monitis. Sed quantum poma foliis, tantum historiæ allegoria præcellit. Maxima enim Ecclesiæ continet sacramenta. Ipse enim Tobias populum Israel significat, qui cæteris gentibus idololatriæ deditis, fide recta et operibus Deo serviebat. Unde: « Cum irent, etc. » Jeroboam namque qui fabricavit ad deceptionem subditorum vitulos aureos, idololatriæ eultores exprimit, quorum complices significantur in subditis.

« Nephthali. » (Id., *ibid.*) Latitudo, de qua: « Latum mandatum tuum nimis (Psal. cxviii), » cujstribus, id est filii populus fidelis, ejus civitas Ecclesia, de qua: « Non potest civitas abscondi supra montem posita (Math. xv). »

« Supra Naasson. » Naasson augurium, hujus civitas superiora auguratur, id est, contemplantur cœlestia.

(BEDA ubi supra.) Tobiaë captivitas humani generis captivitatem designat per regem omnium pravorum, id est diabolum, qui nos de patria cœlesti in hujus exsilii vallem dejecit.

VERS. 5. — « Ita ut omnia, etc. » (Id., *ibid.*) Sic populus Israel per doctores divini verbi eleemosynam non solum rudibus suæ gentis auditoribus, sed gentibus ad Judaismum venientibus ministrabat. Quidquid enim naturaliter boni habuit quod hostis captivans non abstulit, hoc suis in exemplum virtutis ostendebat, et portionem salutaris scientiæ tanquam decimam suæ substantiæ advenis, id est Gentilibus offerebat.

VERS. 4. — « Nihil tamen puerile. » Jam illud apostolicum gerebat in pectore: « Nolite, pueri, effici, etc. (I Cor. xiv). » Hoc autem secundum illos dictum est quod incedebant in mandatis Domini sine querela,

secundum illam regulam Tyconii, qua tanquam de eodem agentis, aliquando propter bonos omnes laudamus, aliquando propter malos omnes vituperamus, quod est secunda regula.

VERS. 6. — « Omnia primitiva (Id., *ibid.*) » Videtur obloqui, quod prima decimatio cedebat in usus Levitarum, secunda in necessariis erogandis quando visitabatur templum. Sed tertii anni decimas quas tunc consueverant facere, concedebant pauperibus. Et ideo dicimus omnem illam vel omnes secundas, quia non poterat accedere ad templum timore custodum regis.

VERS. 9. — « Cum vero factus esset vir (Id., *ibid.*) » Sic populus Israel, etc., usque ad unde: « Primogenitus meus Israel (Exod. iv). »

VERS. 10. — « Quem ab infantia timere, » etc., credendo et confitendo scilicet quod nunquam peccatum faceret, sed ipsum timoris Domini spiritu impleret.

VERS. 13. — « In conspectu Salmanasar, » etc. Non obloquitur quod alibi dicitur Salmanasar, qui et Sennacherib: erat enim binomius, vel generaliter omnes reges Medorum sic vocabantur sicut Ægypti Pharaones.

VERS. 16. — « Cum autem venisset, etc. » (Id., *ibid.*) Sic populus Dei, etc., usque ad et Scripturæ arcana pandunt.

VERS. 20. — « Sepulturam exhibebat, etc., » peccatorum: ut nec memoria in illis remaneret. Tali sepultura voluerunt patres nostri honorari juxta sepulturam Christi. Unde Jacob in Judæa se voluit sepelliri, et Joseph de ossibus suis mandavit.

VERS. 21. — « Denique cum reversus esset, etc. » Bene Sennacherib de Judæa fugit: diabolus enim veram confessionem pertimescit: et ante faciem ejus non subsistit

CAPUT II.

VERS. 10. — « Contigit, » etc. (BED., in *Tob.*, tom. II.)